

Становище

от проф. д-н Валентина Миленкова,

Институт по философия и социология, БАН

Член на научно жури в конкурса за заемане на академична длъжност „доцент” по специалност Социология, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата за нуждите на Центъра за емпирични социални изследвания на ИФС-БАН - София, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 63/30.07. 2021 г.

1. Общо представяне на кандидата и описание на материалите, с които участва в конкурса за академична длъжност „доцент“

Гл.ас.д-р Петя Иванова Илиева-Тричкова е единствен кандидат в конкурса, тя е главен асистент в ИФС при БАН. Тричкова е доктор по философия от 2016г. от университета „Адам Мицкевич“, факултет по Социални науки, гр. Познан Полша. Темата на дисертационния ѝ труд е „В търсене на социална справедливост: актуални тенденции във висшето образование и пазара на труда в България“. Има две специализации: - в Лондон, Великобритания, Институт по образование, за периода 27.09.2011-21.12.2011; - в Брюксел, Белгия, Интернационал по образование, за периода 01.2.2012 – 30.04.2012. Кандидатката има магистърска степен по социология от УНСС, Общикономически факултет.

В процеса на своята научно-изследователска работа кандидатката е получила 3 награди за:

- ръководител на най-успешен проект, финансиран по „Програма за подпомагане на млади учени и докторанти в БАН – 2017“
- най-добра публикация на млад социолог 2010-2017 на БСА, 2018;
- млад учен „Проф.Марин Дринов“ 2017.

Петя Илиева-Тричкова е заместник член на Национална координационна група за УЦЖ от 2015г. и досега.

Кандидатката участва в конкурса със 17 от общо 46 публикации, на които е автор или съавтор и които са конкретизирани в:

- една колективна монография на английски език, издадена от престижното издателство Palgrave Macmillan;
- 10 студии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация
- 5 статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томовете;
- 1 студия, публикувана в нереферирано списание с научно рецензиране или публикувана в редактиран колективен том

Тричкова има богата проектна дейност, участвала е като изследовател в 3 проекта - международни и национални.

Кандидатката е участвала с доклади на 9 международни научни форума.

Гл. ас.д-р Петя Илиева-Тричкова надвишава почти двойно точките по показатели, представени като изисквания, утвърдени с Правилник на НС за заемане на академични длъжности в ИФС – БАН; при изискуеми 430 точки, тя е достигнала 832,5 точки.

2. Обща характеристика на научната и научно-приложната дейност на кандидата

Изследователските полета, в които са разгърнати трудовете на кандидата са :

- Учене през целия живот и висше образование;
- Социална справедливост и образователни неравенства;
- Стратификация и полови различия;
- Дарителство за образованието;
- Преход от образование към работа.

Специално акцентирам на проследяването на сравнителната перспектива, използването на данни от международни сравнителни изследвания при анализа на различни теми като: УЦЖ, възможностите за образование при различни възрастови общности, социалните неравенства и прехода от образование към заетост.

В съдържателен план искам да подчертая стремежа за правене на обобщения и показване на систематизации в публикациите на д-р Илиева-Тричкова, както и използването на разнообразни емпирични методи, като основа за верифициране на тезите и обогатяване на анализите.

3. Съдържателен анализ на научните постижения на кандидата, ясна характеристика на научните приноси.

Приносите на гл.ас.д-р Петя Илиева-Тричкова мога да обобщя по следния начин:

А. Приносни моменти, обогатяващи теорията и методологията:

В изследванията в областта на УЦЖ и висшето образование:

- Разкрит е комплексният потенциал на теорията за способностите и възможностите за реализация при изследване на образованието на възрастни. Показани са предимствата на подхода по отношение на Теорията за човешкия капитал.
- Разработени са модели на активността (диференцирана на: „стимулираща“ и „ограничаваща“), както и на овластяването (диференцирано на: „реализирано“ и „нереализирано“) чрез образованието на възрастни.
- Конструирани са нови методологически инструменти за измерване на неравенствата в образованието на възрастни: „индекс на включване в образованието за възрастни“, „индекс на равнопоставеност“, „индекс за образованието за възрастни като общодостъпно благо“.
- Дефинирани са различни предимства и проблеми на международните сравнителни изследвания, използвани в областта на образованието на възрастни. Обосновава се необходимостта от комбиниране на различни типове данни – количествени и качествени,

първични и вторични, от представителни и непредставителни изследвания, от лонгитудинални и регулярно повтарящи се изследвания.

В полето на образователните неравенства:

- Обоснована е тезата, че образователните неравенства са важен индикатор за човешкия капитал, тъй като те улавят загубите в човешкото развитие в два аспекта: абсолютно и относително.
- Образователните неравенства са разгледани през призмата на социалната справедливост в достъпа „до“ и участие във висшето образование и с фокус върху релацията „социален произход – престиж на професионалните направления“ в рамките на висшето образование.
- Идентифицирани са две групи характеристики на образователната система, които влияят на трудовата несигурност при прехода на младите хора от училище към работа: институционални и структурни.

В полето на половите различия:

- Разкрит е механизъмът, чрез който образователната система допринася за регионалната сегрегация по пол в професионалното образование в страната.

В полето на дарителството за образование:

- Дарителството за образование е дефинирано като своеобразен израз на активност в полза за другите.

Б. Постижения, обслужващи социалното управление и практиката:

- Разработените теоретични постановки и направените емпирични анализи са използвани като основа за формулирането на политики в областта на образованието.
- Формулирани са препоръки за стимулиране на участието на уязвими групи в образованието за възрастни.

4. Отражение на научните публикации на кандидата в нашата и чуждестранната литература

Кандидатката е представила 29 цитирания на публикации, като:

- 18 от цитиранията са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове.
- 11 цитирания са в монографии и колективни томове с научно рецензиране.

5. Анализ на представените трудове

Ще се спира на основния труд, с който гл. ас. д-р Петя Илиева-Тричкова участва в конкурса за академична длъжност „доцент“ по социология. Издаден през 2021 в съавторство с П.Бояджиева.

„Adult Education as Empowerment: Re-imagining Lifelong Learning through the Capability Approach, Recognition Theory and Common Goods Perspective“ Palgrave Macmillan.

Монографията представлява синтез на многогодишната работа на Петя Илиева по УЦЖ и образованието на възрастни, което има инструментална роля с оглед придобиването на позиции на пазара на труда и мобилност, като в същото време обучението на възрастни е предпоставка и за личностно самоусъвършенстване и духовно израстване. Благодарение на образованието се постига овластяване, свързано с увеличаване на активността и реализацията, водещи до по-голям контрол над средата и повишаване на благосъстоянието. В анализа се отчита действието на фактори, действащи на различни нива (макро, мезо, микро) и в различни контексти - социално-икономически, институционални и културни, които в същото време си взаимодействат. Специално внимание изисква анализът на ценността на образованието на възрастни, който поставя образованието в по-широката перспектива за смисъла на ученето и личностният стремеж човек да се образова не само и единствено с инструментални цели. Друга много важна тема, поставена в монографията е свързана с приноса на образованието за възрастни да увеличава социалната справедливост. Важно е разглеждането на образованието за възрастни като общодостъпно благо, което отразява достъпа до него, наличието на достатъчно възможности за обучение, финансовата му достъпност и социалната ангажираност с неговото функциониране. Разработен е и комплексен индекс, който измерва степента, до която образованието на възрастни е реализирано като общодостъпно благо в дадена страна.

Монографията в своята цялост представлява задълбочено осмисляне и рефлексия на различни концепции, като включва разработването на собствени авторски модели по изследваните теми и техните различни проявления, както и използването на богата емпирична информация от предходни изследвания, с подчертаване на сравнителната перспектива; използване на данни от качествени методи, както и поредица от собствени изследвания с използване на различни методи.

Направените методологически анализи, акцентиращи на необходимостта от комплексно използване на различни подходи при изследване на емпиричната действителност са от съществено значение. Оценявам разработването на различни индекси: „на включеност“, „на равнопоставеност в участието“ и „индекс на образованието на възрастни като общодостъпно благо“ като важен инструмент за оценяване на образованието на възрастни и неговото място в практиката, отчитайки следните детайли: достъпност, наличие на достатъчно възможности за обучение, способност на хората да покриват разходите за обучение си и социалната ангажираност към този тип образование. Индексите отчитат темпоралния и пространствен аспект на образованието на възрастни и са базирани на данни от различни международни изследвания.

Монографията е разработена на високо академично ниво и представлява сериозно постижение в научната област. Давам висока оценка на изразеното авторско присъствие и показаната ерудиция, на обстоятелството, че се проследява както социеталното, така и общностното и личностно ниво; показва се институционалната перспектива и ясно е изразена емпиричната верификация.

С оглед бъдещата работа на д-р Петя Илиева ѝ предлагам да проследи ролята на неправителствения сектор като важен ресурс и значим субект в образованието на възрастни и в gender аспекта, като се запази отработения подход и структуриране на анализа на макро, мезо и микро ниво, приложен към различни европейски контексти и общности.

Във връзка с публикациите, насочени към образователните неравенства по пол, поставям следния въпрос към гл.ас. П. Илиева: Как оценявате въвеждането на квотен принцип по пол при приема във ВУЗ от времето на социализма и необходимо ли е, днес да се въведе някакъв подход, с оглед балансиране на приема по пол в различните професионални направления, доколкото в педагогическите специалности 85-90% от студентите са жени, а в природонаучните и инженерните специалности доминират мъже?

6. Лични впечатления за кандидата

Познавам Петя Илиева още първите ѝ години в Института по социология при БАН. Впечатленията ми са за един амбициозен, упорит, целенасочен изследовател, с потенциал и критична рефлексия, със сериозно и отговорно отношение към работата.

Смятам, че д-р Петя Илиева притежава ерудиция и висок професионализъм, които я определят като един утвърден изследовател в полето на социологията.

7. Заключение

Опирайки се на научно-изследователската дейност на гл.ас.д-р Петя Илиева-Тричкова и нейните приноси, вземайки предвид нейната богата публикационна активност, участията ѝ в конференции, проекти и форуми, давам висока оценка на нейната комплексна работа и резултати, представени при участието ѝ в конкурса за академична длъжност „доцент”, по специалност „Социология“, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, за нуждите на Центъра за емпирични социални изследвания на ИФС-БАН - София.

Гласувам напълно убедено „ЗА“ придобиването на академичната длъжност „доцент” на д-р Петя Илиева-Тричкова.

1.12.2021
гр.София

проф.дсн Валентина Миленкова